

Милан Васиљевић, МА
milan.vasiljevic.bgb@gmail.com

Весна Вуксан, МА
vesnavuksan@bgb.rs
Библиотека града Београда

УДК 378.6:02+004(497.11 Београд)
378.22:023.5-05(497.11)
303.62:023.5-05(497.11)“2010“

Дипломци, где сте?

Истраживање о кретањима дипломираних библиотекара у Србији

Сажетак

Истина је – Катедра за библиотекарство и информатику постоји на Филолошком факултету у Београду, и то већ двадесет година. Сваке године прими у просеку 40 студената – бруцоша који махом нису потпуно сигурни да се налазе на правом месту. Интересантно је да један део ових збуњених младих људи остане на смеру, развије љубав према библиотекарству и коначно, дипломира. Питање је – шта се дешава после? Да ли ови библиотекари диплому смештају у најмрачнији ћошак тавана, или ентузијастично крећу у потрагу за послом у библиотеци?

Овај рад представља покушај да се дође до података о професионалној судбини дипломираних студената Катедре за библиотекарство и информатику и оцени њихов допринос раду савремених српских библиотека. На репрезентативном узорку од 78 испитаника (23%) дипломираних библиотекара-информатичара, анкетом су добијене информације које сведоче о њиховом актуелном статусу, односу према професији и радном окружењу.

Кључне речи:

библиотека, библиотекарство, информатика, Катедра за библиотекарство и информатику, диплома, посао, позиција, задовољство, перцепција

Увод

У протеклих двадесет година рада Катедре за библиотекарство и информатику Филолошког факултета у Београду, статус дипломираног библиотекара и информатичара стекло је 347 особа. Међутим, до сада није спроведено ниједно истраживање које би утврдило где се ови појединци налазе након дипломирања, односно у којим установама су данас запослени, на каквим позицијама и са којим овлашћењима. Имајући наведено у виду, овај рад представља покушај да се дође до поменутих информација и оцени каква је улога дипломираних библиотекара и информатичара у савременим библиотекама у Србији. Податак о броју, као и списак имена дипломираних библиотекара, добијени су од Студентске службе Филолошког факултета у Београду.

Анкета која је спроведена у септембру 2010. године састављена је од двадесет питања, при чему девет пружа могућност избора само једне од понуђених вредности, три питања нуде скалу од један до пет, где је потребно одабрати једну од вредности из унапред дефинисаног распона, док је на преосталих осам питања могуће дати текстуални одговор. Ниједно питање није обавезно, што је резултирало изостанком одговора у неким случајевима.

Од укупно 347 дипломираних библиотекара и информатичара, на анкету је одговорило 78, то јест 23% укупног броја дипломираних, што представља репрезентативан узорак. Анкетом су обухваћени само дипломирани библиотекари који су запослени у библиоте-

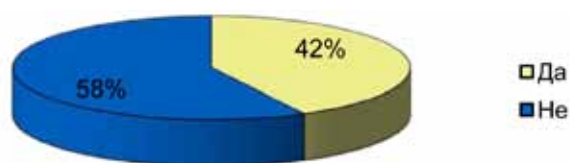
кама, док ће дипломирани библиотекари запослени у другим институцијама и компанијама бити обухваћени додатним истраживањем.

Истраживачка мисија

Обрада анкете извршена је тако што су анализирани и образложени одговори на питања, и то оним редоследом којим су се нашла у самој анкети.

1. Да ли је Катедра за библиотекарство и информатику била ваш први избор приликом уписа на факултет?

Основно питање које се намеће студентима Катедре за библиотекарство и информатику јесте питање избора, односно да ли су уписали овај смер као први избор, или као „резервни“, услед недовољног броја постигнутих поена на пријемном испиту. У просеку, 42% испитаника изабрало је библиотекарство као примарну професију којом желе да се баве. Иако је преосталих 58% испитаника имало другачије иницијалне аспирације, они данас раде као библиотекари.

Дијаграм 1. Библиотекарство као први избор

2. У којој држави живите и радите?

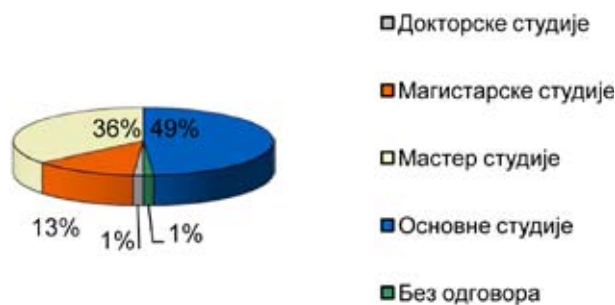
Следеће питање утврђује место у ком испитаници живе и раде. Само три испитаника не живе у Србији, из чега следи да се резултати анкете скоро у потпуности односе на стање у Србији.

Дијаграм 2. Земља у којој испитаници живе

3. Обележите највиши степен стручне спреме који имате.

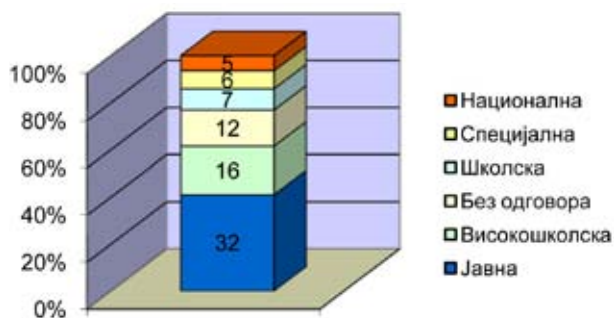
Скоро 50% испитаника има завршене основне студије, 36% мастер студије, 13% магистарске и 1% докторске студије.

Дијаграм 3. Степен стручне спреме испитаника

4. Обележите тип библиотеке у којој радите.

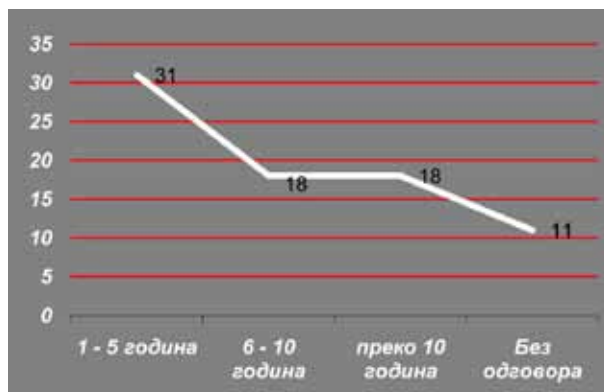
Од 78 испитаника, 32 су запослени у јавним библиотекама, 16 у високошколским, 7 у школским, 6 у специјалним, 5 у националној, а 12 се није изјаснило.

Дијаграм 4. Типови библиотека у којима су испитаници запослени

5. Колико дуго радите у библиотеци?

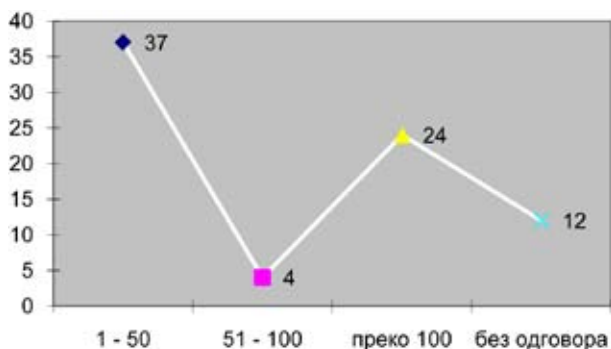
Већина испитаника запослена је у библиотеци мање од пет година, осамнаест између шест и десет година, затим осамнаест преко десет година, а једанаесторо се није изјаснило.

Дијаграм 5. Дужина стажа у библиотеци

6. Величина библиотеке у којој радите према броју запослених?

Број запослених у библиотекама у којима испитаници раде је у 37 случајева између 1 и 50, у 4 случаја између 51 и 100, у 24 случаја преко 100, док се 12 није изјаснило.

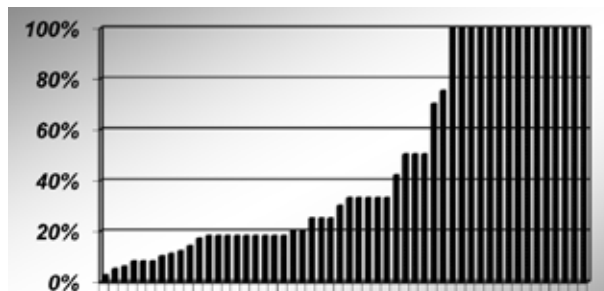

Дијаграм 6. Величина библиотеке/број запослених

7. Колико је запослених у библиотеци са високом стручном спремом?

8. Који број запослених је дипломирао на Катедри за библиотекарство и информатику?

Број запослених са високом стручном спремом варира од 1 до 150, од чега дипломирани библиотекарски чине од 3% у већим библиотекама, до 100% у библиотекама са мањим бројем запослених (од један до седам).

Дијаграм 7. Процент дипломиралих библиотекара у односу на све запослене са високом стручном спремом

9. На којој позицији у библиотеци радите (назив радног места)?

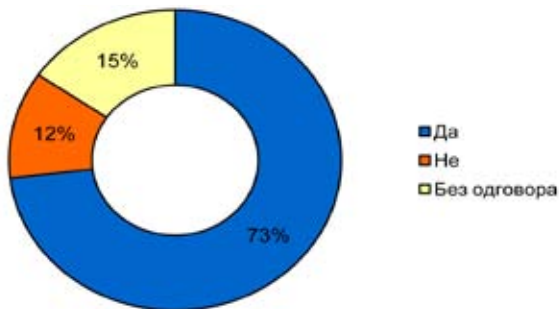
На руководећим положајима ради укупно 7% испитаника и то један директор, два помоћника директора, два руководиоца и четири начелника одељења. Остали су запослени на месту библиотекара и то:

- двадесет библиотекара,
- шеснаест библиотекара на пословима каталогизације/класификације,
- пет библиотекара за развој/матичне функције,
- пет школских библиотекара,
- четири библиотекара у завичајном одељењу,
- два библиотекара на пословима дигитализације,
- један библиотекар у дечјем одељењу,
- један информатор за рефералне базе података,
- један референт одељења периодике,
- један стручни сарадник за библиотеку.

10. Да ли позиција на којој радите одговара висини стручне спреме?

11. Ако не, објасните због чега.

Позиције на којима раде дипломирани библиотекарски, према важећим систематизацијама, одговарају висини степена стручне спреме, с тим да у 12% случајева постоји незадовољство одговорностима које су дате. Неки од испитаника са дипломом основних студија раде послове који су намењени лицима са средњом стручном спремом, односно испитаници са магистарском дипломом раде на обради или послове „шалтерског службеника“, што резултира демотивацијом и жељом за променом радног окружења.

Дијаграм 8. Позиција и висина стручне спреме

12. Која су ваша задужења на послу?

На питање о задужењима на послу, могло се одговорити са више означених избора. Само четвртина је навела једну од понуђених опција, док су остали одговори имали између два и осам одговора. Постојала је и могућност уноса додатних задужења која нису наведена као опција.

13. Да ли имате додатна овлашћења у односу на библиотекарске који су завршили друге факултете?

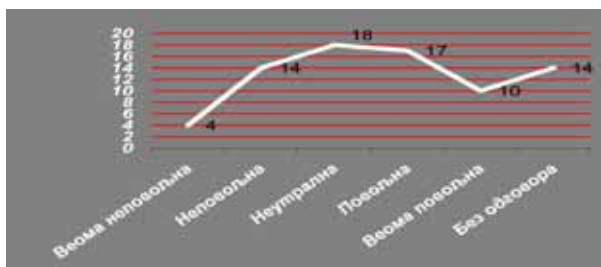
Дипломирани библиотекарски у 27% случајева имају додатна овлашћења у односу на библиотекарске који су завршили друге факултете.

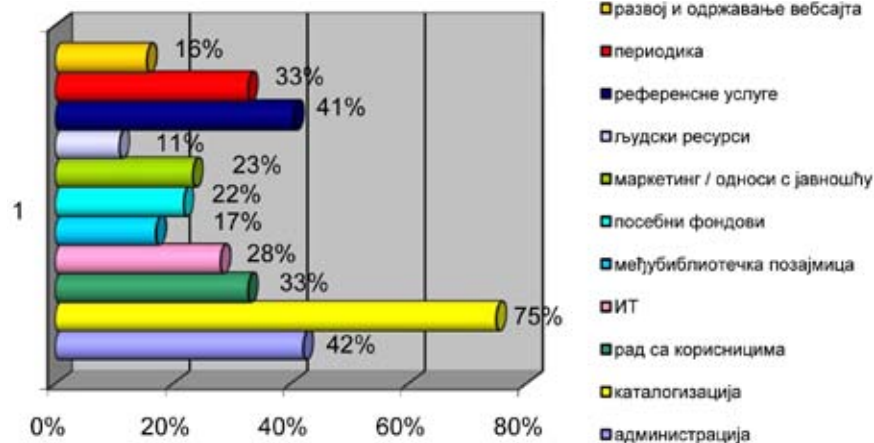
Дијаграм 10. Процент дипломираних библиотекара који имају додатна овлашћења

14. Каква је перцепција вас као дипломираног библиотекара од стране библиотекара који су завршили друге факултете? (уколико радите у библиотеци са једним запосленим, одговорите каква је перцепција вашег надређеног)

Начин на који се библиотекарски са дипломама са других факултета односе према дипломираним библиотекарама варира: у најмањем броју случајева перцепција је веома неповољна, у 14 случајева је неповољна, 18 неутрална, 17 повољна и 10 веома повољна.

Дијаграм 11. Перцепција

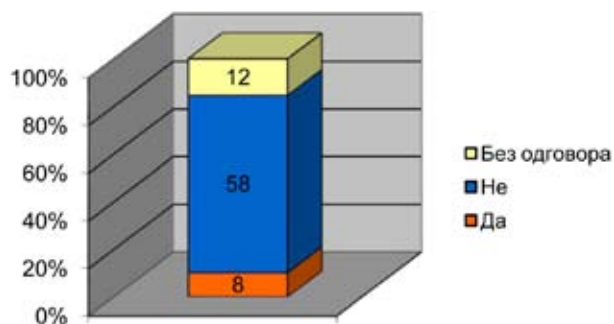

Дијаграм 9. Задужења испитаника на послу

15. Да ли сте некада добили награду, признање, стипендију која је за услов имала завршен факултет/смер за библиотекарe и информатичаре?
16. Ако је одговор „да“, какав је то утицај имало на ваш посао?

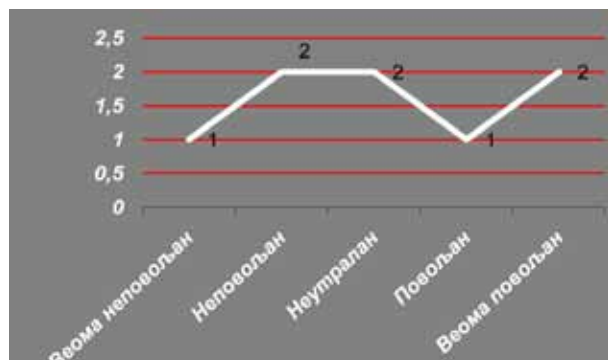
Континуирано стручно усавршавање често подразумева студијска путовања, стипендије, а залагање и креативност резултирају наградама и признањима. У неким случајевима, ова постигнућа условљена су поседовањем дипломе из библиотекарства и информатике.

Осам испитаника је добило стипендије/награде које су за услов имале завршен смер за библиотекарство и информатику.

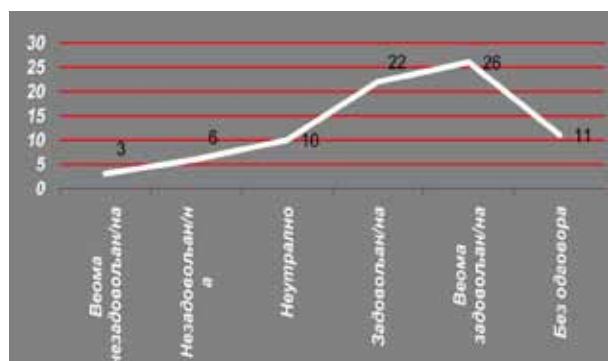

Дијаграм 12. Награде, признања и стипендије

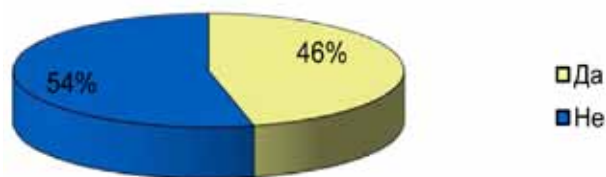
Ово је даље имало различите реакције у окружењу, то јест утицај на посао – од веома неповољних до веома повољних (Дијаграм 11).

Дијаграм 13. Утицај стипендије на посао

Дијаграм 14. Задовољство послом

Дијаграм 15. Промена посла

17. У којој мери сте задовољни послом којим се бавите?

Без обзира на генерално лоше радне услове, већина дипломираних библиотекара је задовољна послом којим се бави.

18. Да имате прилику, да ли бисте мењали посао?

19. Ако је одговор „да“, наведите разлог.

Испитаници који би хтели да промене посао (46%) не наводе међу разлозима жељу за променом професије, већ конкретнoг радног места или библиотеке у којој раде, односно државе у којој живе.

Примери:

- посао не бих мењала; радно окружење, сараднике и услове свакако да,
- неадекватни услови за рад,
- потреба за већом динамиком посла,
- већа плата,
- мењала бих посао, али не и професију,
- већи професионални изазов,
- радим послове курира, а не послове библиотекара,
- пре се ради о потреби да променим земљу у којој живим,
- разни „случајеви“ раде на местима на којима би требало да раде дипломирани библиотекарe, делује да Катедра нема функцију, јер на место библиотекара може доћи свако, а дипл. библиотекарe не могу на њихово. Док се законски нешто не регулише, нема побољшања.

20. Коментар.

Од укупног броја одговора, двадесеторо испитаника је оставило неку врсту коментара. Коментари варирају од оних који похваљују идеју и труд уложен у израду анкете, до оних који подробно објашњавају ситуацију у библиотекарству у Србији. Такође, ово питање је омогућило дипломираним библиотекаремa који не раде у библиотеци (и нису обухваћени анкетом) да оставе коментар.

Неки од коментара су следећи:

„Запослена сам у компанији која нема везе са нашом струком, али радим на позицији документалисте за коју се баш тражила диплома библиотекарства. Надам се да ће вам овај податак бити од значаја.“

„Запослена сам у иностраној компанији већ скоро годину дана. Задовољна сам платом и условима, користим своја знања стечена приликом студирања, а највише стране језике, као и знања из области информатике коју смо пратили кроз целокупно студирање. Волела бих да радим у некој библиотеци и жао ми је што је у

нашој земљи библиотекарство као наука на нивоу који је далеко од оног који она заслужује, али ме свакако радује чињеница да се свест људи мења.“

„Без обзира на то што лично не могу много да се пожалим на своју позицију, мислим да је ситуација у којој се налазе дипломирани библиотекари веома лоша из разних разлога. А један од главних је тај што не постоји реална перцепција о значају и могућностима библиотекара и библиотекарства у друштву (држави) од стране институција, стручњака из других области, јавности... Али једино су библиотекари ти који могу да утичу на то да се ова ситуација промени, односно библиотекари треба да буду иницијатори промена на том пољу.“

„Перцепција мене као дипломираног библиотекара од стране осталих запослених је крајње позитивна“.

Уместо закључка

Истраживање које је спроведено и анализирано у овом тексту представља први део обимнијег истраживања које ће, када се приведе крају, донети обухватније закључке.

Суштина која се назире кроз овај пионирски подухват јесте да већина дипломираних библиотекара није уписала овај смер као први избор, а ипак се са задовољством бави библиотекарском професијом и то већином

на позицијама које одговарају стручној спреми. Они библиотекари који би хтели да промене посао, то би учинили због жеље за новим изазовима, адекватним задужењима, односно због ниских плата и лоших радних услова у конкретној библиотеци или земљи у којој живе. Дакле, жеља за другим послом се не доводи у везу са самом професијом.

Улога дипломираних библиотекара у савременим библиотекама у Србији није неприметна: уколико се не налазе на руководећим положајима, ови дипломци су у великом проценту на адекватним радним местима и баве се најразличитијим аспектима пословања библиотеке, где користе знања стечена на факултету у комбинацији са личним афинитетима.

Бројна питања остају још увек неразрешена:

- » Како нас третирају у другим организацијама и компанијама?
- » Како нас гледају колеге са дипломама других факултета?
- » Где смо у систематизацијама радних места?
- » Због чега смо, поред финансијског фактора, незадовољни послом?
- » А због чега га обожавамо?

Наставак у следећем броју!

Graduates, where are you?

Research on LIS graduates' whereabouts in Serbia

Abstract

It is true – Department of Library and Information Science does exist at the Faculty of Philology in Belgrade for twenty years. Every year the Department enrolls approximately forty freshmen students who are not entirely sure that they are at the right place. It is quite interesting that some of these confused young people stay, develop love for libraries and finally, graduate. The question is – what happens after? Do they hide their diplomas in the darkest corner of the attic, or enthusiastically go and search for a job in a library?

This paper focuses on gathering the data on professional developments of Library and Information Science graduates with the aim of evaluating their contribution to contemporary libraries in Serbia. Seventy eight (23%) LIS graduates participated in the survey which helped gather information that describe their status and the way they see the profession and work environment.

Key words:

library, librarianship, information science, Department of Library and Information Science, diploma, job, position, satisfaction, perception

ЛИТЕРАТУРА

1. D'Elia, George. "The Determinants of Job Satisfaction among Beginning Librarians". *Library Quarterly* 49 (1979): 282-302
2. Gorman, Majkl. *Naše neprolazne vrednosti: bibliotekarstvo u XXI veku*. Beograd: Filološki fakultet, 2007.
3. Horenstein, Bonnie. "Job Satisfaction of Academic Librarians: An Examination of the Relationships between Satisfaction, Faculty Status, and Participation". *College & Research Libraries* 54 (1993): 255-269.
4. Jokić, Biljana i Branislav Mijatović. *Ljudski resursi u kulturi Srbije*. Beograd: Zavod za proučavanje kulturnog razvitka, 2008.
5. *Pravilnik o postupku i načinu vrednovanja, i kvantitativnom iskazivanju naučnoistraživačkih rezultata istraživača*. <http://www.ff.uns.ac.rs/Files/Pravilnik%20o%20postupku%20i%20nacinu%20vrednovanja%20i%20kvant%20iskazivanju%20naučnoistr%20rez.pdf> (преузето 1. 10. 2010).
6. Stid, Daniel i Jeff Bradach. *Strongly Led. Under-manned*. New York: The Bridgespan Group, 2008.